

بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در بافت فرسوده

تاریخ پذیرش: 1398/06/6

تاریخ دریافت: 1398/03/17

حسین فرهادی خواه¹، سیدخلیل سیدعلی پور²، کرامت اله زیاری³، امید اندرز⁴

از صفحه 45 تا 66

چکیده

زمینه و هدف: یکی از مشکلات شهرهای بزرگ به خصوص در محدوده بافت فرسوده و بافت حاشیه‌ای آن‌ها، مشکل امنیت و احساس امنیت می‌باشد. این مقوله بر کیفیت زندگی شهروندان در این محدوده‌ها تأثیر منفی گذاشته است. از طرفی در چند سال اخیر طبق تحقیقات انجام شده مشخص شده است یکی از عوامل مؤثر بر افزایش احساس امنیت شهروندان، سرمایه اجتماعی می‌باشد. در همین راستا پژوهش حاضر در پی بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت ساکنان بافت فرسوده منطقه 12 تهران بوده است.

روش‌شناسی: این پژوهش از نظر هدف، جزء تحقیقات کاربردی و از نظر روش، جزء تحقیقات توصیفی - تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق ساکنان منطقه 12 تهران بوده است. حجم نمونه نیز با استفاده از فرمول کوکران 384 به دست آمده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داده است که بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت شهروندان در بافت فرسوده رابطه معناداری وجود دارد ($\text{sig}=0,000$). همچنین در بین شاخص‌های مورد بررسی، مشارکت اجتماعی با ضریب 0/314 و اعتماد اجتماعی با ضریب 0/264 بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت اجتماعی دارند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج پژوهش مشخص شده است که با افزایش سرمایه اجتماعی در بافت‌های فرسوده می‌توان به افزایش امنیت و احساس امنیت در این بافت‌ها کمک کرد همچنین در بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی؛ مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و روابط اجتماعی می‌توانند بیشترین تأثیر رو بر افزایش احساس امنیت دارند.

واژه‌های کلیدی: سرمایه اجتماعی، احساس امنیت، بافت فرسوده، منطقه 12، شهر تهران.

1- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تهران (نویسنده مسئول)، رایانامه: Farhadi.khah@ut.ac.ir

2- استادیار پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی، رایانامه: s.alipour1380@gmail.com

3- استاد دانشگاه تهران، رایانامه: Zayyari@ut.ac.ir

4- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی دانشگاه تهران، رایانامه:omidandarz2017@gmail.com

مقدمه

گسترش شهرنشینی و شکل‌گیری نیازهای جدید، برنامه‌ریزی را از نگاهی فیزیکی کالبدی به سمت توجه بر جنبه‌های اجتماعی زندگی شهری معطوف نموده است. تحت تأثیر این نیازها و آگاهی‌های جدید مفاهیم نوینی در قلمرو برنامه‌ریزی و توسعه شهری مطرح شده است. توسعه شهری نیازمند سرمایه‌های مختلفی از جمله سرمایه اجتماعی است که ایجاد، حفظ و غنا بخشی به آن از اهداف اصلی توسعه به شمار می‌آید (نیک‌پور و همکاران، 1394: 115). تأملی در تجربیات گذشته جهان و بسیاری از تجربیات شهرسازی در کشورمان، نشان داده است که نمی‌توان با نگاهی متمرکز بر شرایط فیزیکی و کالبدی بر حل معضلات شهری فائق شد. از آنجا که گسترش ابعاد فیزیکی شهر موجب تغییر در ماهیت مسائل شهری و پیچیدگی آن‌ها می‌شود، توجه به ابعاد و جنبه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی به‌منظور حل این مشکلات ضروری و اجتناب‌ناپذیر است (مدنی‌پور، 2003: 9 به نقل از محمدی آوندی و همکاران، 1396: 268). تهی شدن یک جامعه از سرمایه اجتماعی منجر به ناکارآمدی بسیاری از سیاست‌ها در حوزه‌های برنامه‌ریزی (از جمله برنامه‌ریزی شهری) می‌شود؛ چرا که سرمایه اقتصادی، طبیعی، فیزیکی، دانش فنی و حتی سرمایه انسانی در بستر وجود سرمایه اجتماعی ظهور می‌یابند (حیدری ساربان، 1393: 3) و کارآمدی و تحقق، یا عدم کارایی و اثربخشی آن‌ها بسته به میزان سرمایه اجتماعی هر جامعه است و از ابزارهای الزام‌آور و اجباری در امنیت پایدار (که لازمه احساس امنیت در جامعه می‌باشد) محسوب می‌شوند (هاودن و رایان¹، 2009: 526) که این سرمایه شامل جنبه‌هایی از ساختار اجتماعی است؛ کنش اجتماعی را تسهیل کرده و منابعی را جهت دستیابی مردم به اهدافشان در اختیار آن‌ها می‌گذارد و به عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر حیاتی توسعه و انسجام بخش جامعه (پیلتان و برومند²، 2015: 11) و یکی از عوامل امنیت برای افراد جامعه محسوب می‌شود (دزنجا و همکاران³، 2015: 65)، زیرا هر چه روابط

1- Hawdon & Ryan

2 -Peltan & Boromand

3 - Dzanja

اجتماعی موجود در جامعه از انسجام و وفاق بیشتری برخوردار باشد امید به دستیابی به امنیت، رفع ناامنی (و به تبع افزایش احساس امنیت) بیشتر می‌گردد (واویر¹، 2009: 210 به نقل از رضایی و نوری، 1396: 84). وجود امنیت و احساس امنیت در شهرها یکی از مهم‌ترین نیازهای شهروندان می‌باشد که کاهش یا فقدان آن‌ها، به شدت بر کیفیت زندگی شهروندان و میزان استفاده آن‌ها از فضاهای شهری به خصوص فضاهای عمومی شهری تأثیر منفی می‌گذارد (فرهادی‌خواه و همکاران، 1397: 19). در مجموع سرمایه اجتماعی با سازوکارهای اجتماعی میزان احساس امنیت را در اذهان عموم تقویت کرده و جامعه را به سوی رشد و تعالی سوق می‌دهد (رجایی و همکاران، 1395: 31). بافت و کالبد نامنظم و فرسوده در منطقه 12 که در بعضی بخش‌های آن هنوز دارای بافت قدیم و متناسب حفظ امنیت در قدیم می‌باشد، تراکم فعالیت‌های اقتصادی فراوان منطقه 12، باعث می‌شود در طول روز تراکم جمعیت منطقه بسیار بالا رود و در طول شب بسیار خلوت شود، تجمع افراد نابهنجار اجتماعی نظیر معتادین و ولگردان و ... به خصوص در محله‌های هرندی و بخش‌های اطراف آن همگی می‌تواند باعث کاهش احساس امنیت شهروندان شود. با توجه به آنچه عنوان شده است؛ یکی از عواملی که می‌تواند بر احساس امنیت شهروندان در بافت فرسوده تأثیرگذار باشد، سرمایه اجتماعی می‌باشد. لذا پژوهش حاضر به دنبال بررسی این مسئله می‌باشد که چه رابطه‌ای بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در محدوده مورد مطالعه وجود دارد؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

سرمایه اجتماعی

در حالی که دانشمندان علوم اجتماعی روش‌های گوناگونی برای تعریف اصطلاح سرمایه اجتماعی دارند (لین²، 2008؛ پانتام³، 1993-1995؛ بوردیو⁴، 1986؛ کلمن⁵، 1988)، سرمایه اجتماعی به شبکه‌هایی اشاره دارد که افراد را از طریق روابط ضعیف یا قوی به یکدیگر متصل می‌کند (الدريج⁶، 2012 و 2017؛ رایت¹، 2010). سرمایه

1- Waver

2- Lin

3- Putnam

4- Bourdieu

5- Coleman

6- Aldrich

اجتماعی به ویژگی‌های سازمان‌های اجتماعی مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها اشاره می‌کند که می‌تواند کارایی جامعه را با تسهیل اقدامات هماهنگ بهبود بخشد (سالیسو و همکاران²، 2019: 140). سرمایه اجتماعی می‌تواند جنبه‌های مختلفی داشته باشد: سرمایه اجتماعی ساختاری (وجود یا عدم ارتباط بین افراد، پیکربندی شبکه‌های آن‌ها، ویژگی‌های ارتباطات بین فردی، مانند اتصال شبکه، تراکم)، سرمایه اجتماعی ارتباطی (نوع رابطه‌ای که از طریق تعاملات اجتماعی گذشته، مانند احترام، اعتماد، پذیرش، دوستی، اجتماعی بودن ایجاد شده است) و سرمایه اجتماعی شناختی (هنجارهای مشترک و زبان‌ها، روایت‌های مشترک) (پاستلنیک و هرمس³، 2018: 28) به گمان نظریه‌پردازان سرمایه اجتماعی مانند پاتنام و بورديو، توجه به قدرت سرمایه‌های اجتماعی افراد در پیش‌بینی بهره‌مندی آن‌ها از منابع و امکانات موجود در جامعه و در بهبود کیفیت زندگی اهمیت بسزایی دارد. از نظر آن‌ها مفهوم سرمایه اجتماعی به صورت شبکه‌ای بر اساس روابط، منابع و شاخص‌هایی مانند اعتماد اجتماعی، حس همدلی و همیاری بین افراد، مشارکت اجتماعی، از خودگذشتگی و ... تعریف می‌شود که سبب بهبود روابط اجتماعی افراد می‌شود؛ در واقع، انسان‌ها با مجموعه‌ای از شبکه‌ها به هم متصل می‌شوند و تمایل دارند ارزش‌های مشترکی با سایر اعضای این شبکه‌ها داشته باشند. آن‌ها با گسترش شبکه‌ها نوعی دارایی را تشکیل می‌دهند که نوعی سرمایه محسوب می‌شود (خادمی و همکاران، 1397: 149). در مجموع، سرمایه اجتماعی یک مفهوم جدیدی است که امروزه در مطالعات اجتماعی و اقتصادی و جوامع پیشرفته مورد بحث می‌باشد که این امر رویکردی مهم در چندین پروژه توسعه زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی می‌باشد که نقش مهمی در ساختار اجتماعی و روابط بین مردم (سرمایه اجتماعی) روی متغیرهای مختلف ابعاد توسعه دارد (دریاباری و همکاران⁴، 2015: 390 به نقل از یغفوری و همکاران، 1396: 136). در ادامه مهم‌ترین شاخص‌های سرمایه اجتماعی به صورت مختصر ارائه شد؛

اعتماد اجتماعی: به معنی اتکا به دیگران اعم از کنشگر فردی یا جمعی از حیث خیر در نیات، درستی گفتار و راستی در کردار است (نیازی و همکاران، 1395: 8)

1 -Wright

2 -Salisu

3 -Postelnicu & Hermes

4 -Daryabari

اعتماد اجتماعی را می‌توان به صورت حسن نیت نسبت به دیگران در روابط اجتماعی تعبیر کرد که تسهیل‌کننده این روابط بوده و امکان سود یا زیان را در خود نهفته دارد (گیدنز، 1390 به نقل از رنجبر و همکاران، 1397: 257)

ارتباطات اجتماعی: ارتباطات اجتماعی ارتباط بین دو نفر و بیشتر یا بین چند گروه را بیان می‌کند. این روابط به صورت همکاری، تفاهم و دوستی دارد و به صورت تضاد، تنش، کشمکش و گاه بی‌اعتنایی و همزیستی است. به بیان دیگر، روابط اجتماعی ارتباط و وابستگی متقابل انسان‌ها و جهت‌گیری رفتاری آن‌هاست که برای دوستی یا دشمنی باشند (حیدری ساربان، 1396: 54). برقرار ارتباط و برخورداری از مهارت‌های ارتباطی لازمه اساسی و بنیادین در انجام کنش اجتماعی و رفتار است. افراد از این طریق موفقیت‌هایی را کسب می‌کنند که به‌تنهایی قادر به دست یافتن به آن‌ها نیستند یا با دشواری بسیار موفق به کسب آن‌ها می‌شوند (شایگان و همکاران، 1394: 103).

مشارکت اجتماعی: مشارکت اجتماعی، فرآیند اجتماعی، عمومی، یکپارچه، چندگانه، چندبُعدی و چند فرهنگی است که هدف آن کشاندن همه مردم به ایفای نقش در همه مراحل توسعه است (نیازی و همکاران، 1390: 136). فرآیند سازمان‌یافته‌ای که از سوی افراد جامعه و با در نظر گرفتن هدف‌هایی معین و مشخص برای سهیم شدن در منافع و منابع ارزشمند صورت می‌گیرد (نیازی و همکاران، 1395: 8).

آگاهی اجتماعی: امروزه دانایی و اطلاعات، سرمایه عظیم در تحولات اجتماعی است و یکی از عوامل مهم دستیابی جوامع به سرمایه اجتماعی، کسب آگاهی است. آگاهی اجتماعی شامل مجموعه‌ای از افکار، عقاید و حساسیت‌ها نسبت به زندگی و توجه به امور عمومی اعم از سیاسی یا اجتماعی می‌شود (زیاری و همکاران، 1393: 65). آگاهی اجتماعی شامل مجموعه از افکار و عقاید نسبت به زندگی و توجه به هر آنچه در وسیع‌ترین معنا به امور عمومی اعم از سیاسی و اجتماعی مربوط می‌شود و در مقابل چشم‌پوشی و بی‌تفاوتی قرار می‌گیرد (نیازی و همکاران، 1395: 8).

انسجام اجتماعی: پیوندهای نظم یافته، تبادلات یا دوسویگی کردارها میان کنشگران یا جمع‌ها، بهره‌مندی از احساس پذیرش از سوی دیگران و احساس راحتی در محیط همسایگی، محلی و گروه‌های که فرد در آن‌ها عضویت و مشارکت دارد (نیازی و همکاران،

1395: 8). انسجام اجتماعی، دلالت بر توافق جمعی میان اعضای یک جامعه دارد و حاصل پذیرش درونی کردن نظام ارزشی و هنجاری یک جامعه و وجود تعلق جمعی و نیز وجود تراکمی از تعامل در میان افراد آن جامعه است (خیراله پور، 1383: 91).

احساس امنیت اجتماعی: واژه امنیت از امن، گرفته شده و امن، در اصل آرامش خاطر، آرامش نفس و از بین رفتن بیم و هراس را گویند. امنیت در لغت به معنای نداشتن دلهره و دغدغه است؛ بنابراین، معنای لغوی آن، رهایی از تشویش، اضطراب، ترس یا احساس آرامش و اطمینان خاطر است؛ همچنین، در معنای عینی فقدان تهدید نسبت به ارزش‌های کسب شده می‌باشد و در معنای ذهنی؛ یعنی فقدان هراس از اینکه ارزش‌های مزبور، مورد حمله قرار گیرد (باپیری و همکاران، 1394: 77). امنیت یک نیاز اساسی انسان است (جفرسون¹، 2018: 2) و لازمه زندگی باکیفیت انسان‌ها می‌باشد که چنانچه با احساس امنیت همراه بشود می‌تواند نقش مهمی در ارتقاء کیفیت زندگی شهروندان ایفا کند. احساس امنیت، اغلب در مقابل خطر احتمالی (جسمی یا ذهنی) به عنوان یک حس اطمینان و کنترل مطرح می‌شود (بی و همکارن²، 2019: 3). به عبارتی می‌توان گفت؛ احساس امنیت معمولاً به عنوان یک احساس شخصی است که در آن فرد بدون اضطراب و نگرانی و با اعتماد به نفس احساس امنیت می‌کند (بیرویش³، 2018: 2). احساس ایمنی این است که فرد در درون خود، احساس کند که امنیت دارد و تهدیدی متوجه او نیست. شاید این احساس امنیت با امنیت واقعی تناسب داشته باشد و شاید هم تناسب نداشته باشد (رضوانی و فتحی، 1391: 37). به عبارت دیگر، احساس امنیت، فرایند روانی اجتماعی است که صرفاً برای افراد تحمیل نمی‌شود بلکه اکثر افراد جامعه بر اساس نیازها، علایق، خواسته‌ها و توانمندی‌ها شخصی و روانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (بیات، 1388: 32). احساس امنیت پدیده روانشناختی-اجتماعی است که این احساس ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط اوضاع است در واقع از متغیرهای اصلی احساس امنیت سرمایه اجتماعی و جزء اصلی آن اعتماد است که در صورت وجود آن روابط میان خانواده‌ها، دوستان و به‌طور کلی جامعه روابطی مؤثر خواهد بود و عدم

1 -Josefsson

2 -Ye

3 -Werner-Bierwisch

وجود آن با رفتارهایی چون اعمال خشونت، جرم و ... و در نتیجه احساس ناامنی توأم است (هزارجریبی و دیگران، 1393: 17).

سرمایه اجتماعی و احساس امنیت: امروزه مفاهیم سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی از مفاهیم کلیدی علوم اجتماعی به شمار می‌آیند. صاحب‌نظران و دانشمندان علوم اجتماعی بر اهمیت مقوله امنیت اجتماعی به عنوان نیاز اساسی انسان و نیز پدیده سرمایه اجتماعی به عنوان بستر مناسب بهره‌وری و نیل به موفقیت و نیز تعامل بین دو مفهوم تأکید نموده‌اند (نیازی و همکاران، 1390: 131)؛ بنابراین سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از عوامل پیشگیری جرم و بی‌نظمی اجتماعی، از عوامل مهمی است که بر احساس امنیت شهروندان تأثیر دارد که با افزایش سرمایه اجتماعی، احساس امنیت نیز افزایش خواهد یافت (رخشانی نسب و اسفندیاری مهنی، 1393: 109). نقش سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت اجتماعی و متعاقب آن احساس امنیت در نزد افراد، چه از جهت جلوگیری از بروز ناهنجاری‌ها و انواع جرائم اجتماعی و به تبع و در کنار آن از طریق زمینه‌سازی مشارکت مثبت و فعال در زندگی اجتماعی، اساساً از طریق تأثیرگذاری ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در چگونگی رفتار افراد اعمال می‌شود (نقل از تقی‌لو، 1385: 249 به نقل از نیازی و همکاران، 1395: 4). به اعتقاد چلبی هر قدر در سطوح گوناگون، شبکه روابط اجتماعی جامعه افزایش یابد به همان میزان نیز احساس عجز در مقابل مشکلات و بحران‌ها کاهش می‌یابد این خود سبب افزایش امنیت اجتماعی می‌شود و هراندازه اعتماد فرد به گروه‌های پیرامون و جامعه بزرگ‌تر بیشتر باشد در مواقع بحرانی زندگی، احساس امنیت بیشتری خواهد داشت، چرا که امید دارد اعضای شبکه و دیگران به کمک او خواهند شتافت و او را تنها نخواهند گذاشت (شیخی و دیگران، 1390: 4). می‌توان گفت که هر چه اعضای خانواده بیشتر در عضویت شبکه‌های اجتماعی مختلف باشد و در نتیجه از پشتوانه‌های حمایتی بیشتری برخوردار خواهند بود و این امر می‌تواند برای آن حداقل در سطح روانی نوعی حمایت و در نتیجه آرامش خاطر و احساس امنیت را به ارمغان بیاورد (بی‌زبان و دیگران، 1397: 63). بر این اساس، سرمایه اجتماعی در تأمین احساس امنیت اجتماعی، چه از جهت جلوگیری از بروز ناهنجاری‌ها و انواع جرائم اجتماعی و در کنار آن، از جهت زمینه‌سازی مشارکت مثبت و فعال فردی در زندگی اجتماعی، اساساً از طریق تأثیرگذاری هنجارهای

اجتماعی و چگونگی رفتار افراد زمینه را برای کاهش ناهنجاری‌های اجتماعی و پیرو آن، افزایش امنیت در جامعه فراهم می‌کند (امین بیدختی و شریفی، 1394: 18).

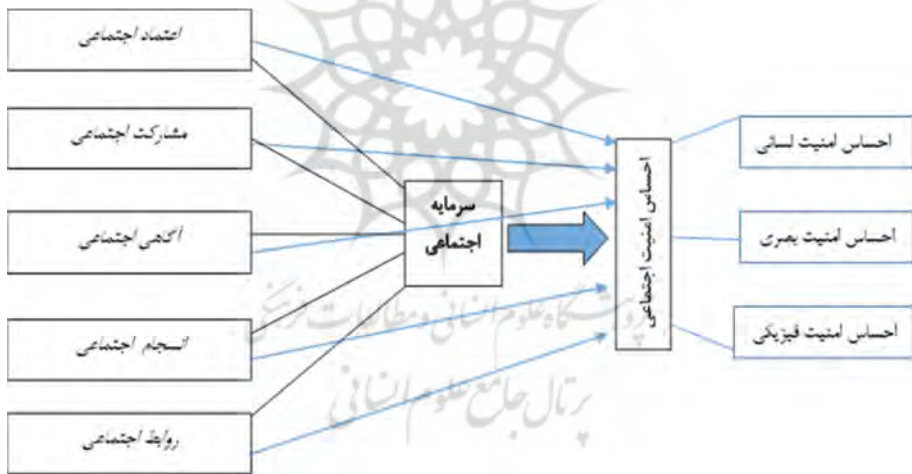
رستگار خالد و همکاران (1393) در تحقیقی به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت محله‌ای در شهر آران و بیدگل پرداخته‌اند. آن‌ها در نتایج خود یافته‌اند که میان سرمایه اجتماعی با امنیت محله‌ای، کنترل اجتماعی و هویت محله‌ای رابطه وجود دارد. احمدی و همکاران (1393) در تحقیقی به بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر سرمایه اجتماعی در نواحی روستایی شهرستان میناب پرداخته‌اند. آن‌ها در تحقیق خود به این نتیجه رسیده‌اند که رابطه معناداری بین احساس امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی وجود دارد و با افزایش سرمایه اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی نیز افزایش خواهد داشت. نیازی و همکاران (1395) در تحقیق خود با عنوان «فرا تحلیل مطالعات و تحقیقات سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی به این نتیجه رسیده‌اند که سرمایه اجتماعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی اثرگذار است؛ گرچه این میزان در بین مردان بیشتر از زنان است. وسعت روابط و شبکه تعاملات اجتماعی گسترده‌تر مردان زمینه‌ساز نیل به انواع جنایت‌های اجتماعی از جانب پیوندهای موجود در شبکه روابط می‌شود. رجایی و همکاران (1395) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی در شهر ورامین به این نتیجه رسیده‌اند که بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در جامعه رابطه معناداری وجود دارد بدین‌صورت که با افزایش میزان سرمایه اجتماعی در اکثر محلات شهری احساس امنیت اجتماعی نیز افزایش یافته و ضریب همبستگی یافته‌ها نیز رابطه مستقیم و معناداری را نشان می‌دهد. سپهوند و جعفری (1395) در تحقیقی به عنوان تأثیر احساس امنیت اجتماعی بر سرمایه و نشاط اجتماعی به این نتیجه رسیده‌اند که احساس امنیت اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر سرمایه و نشاط اجتماعی دارد.

سالتر و مک کورد¹ (2009) در مطالعه خود با عنوان «حفاظت اجتماعی، توسعه روستایی و امنیت غذایی درباره تبیین رابطه بین سرمایه اجتماعی و امنیت دریافته‌اند که با تقویت سرمایه اجتماعی میزان امنیت اخلاقی، عاطفی، حقوقی، احساس و فکری

1 - Staler & McCord

بیشتر می‌شود. سکیجو و همکاران¹ (2014) در تحقیقات‌شان با عنوان «استراتژی توسعه سرمایه اجتماعی برای دستیابی به امنیت غذایی برای خانوارهای فقیر در استان ویژه یوگیاکارتا²» نشان داده‌اند در مناطقی که سرمایه اجتماعی قوی می‌باشد، افراد امنیت فکری و شغلی (بیشتری) دارند.

بررسی پیشینه مرتبط با تحقیق نشان می‌دهد که هرچند تحقیقات مختلفی توسط پژوهشگران رشته‌های علوم اجتماعی، شهرسازی و جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری انجام گرفته است و زوایای مختلف از جنبه اجتماعی صرف تا وضعیت سرمایه اجتماعی با تأکید بر جنبه مکان (شهر، منطقه، محله و...) انجام گرفته است ولی در زمینه تأثیر سرمایه اجتماعی و رابطه آن با احساس امنیت در بافت‌های فرسوده، هیچ‌گونه تحقیقی تا زمان انجام این پژوهش انجام نگرفته است؛ بنابراین این خلأ در این زمینه وجود دارد که لازم بوده تحقیقی در این زمینه با استفاده از ادبیات قوی‌ایی که طی چند سال اخیر توسط پژوهشگران رشته‌های مذکور ایجاد شده، انجام شود.

شکل 1- مدل مفهومی پژوهش

1- Sukidjo

2- Yogyakarta

روش پژوهش

این پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی و از نظر روش جزء تحقیقات توصیفی - تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری اطلاعات به دو صورت اسنادی و پیمایشی بوده است. ابتدا با مطالعه ادبیات تحقیق مهم‌ترین شاخص‌های مرتبط با موضوع استخراج گردیده است. سپس شاخص‌های استخراج‌شده در قالب پرسشنامه از شهروندان منطقه پرسیده شد. جامعه آماری پژوهش تمام ساکنان منطقه 12 (240 هزار نفر) بوده است. سپس حجم نمونه به‌دست‌آمده (با استفاده از فرمول کوکران؛ 384 نفر) با توجه به جمعیت محلات (نمونه‌گیری طبقه‌ای) بین محلات تقسیم‌شده است. قابل ذکر است، بازه زمانی تحقیق سال 98-1397 بوده است. مقدار آلفای کرونباخ به‌دست‌آمده برای سنجش پایایی تحقیق نیز 0/789 به‌دست‌آمده است و با توجه به اینکه از 0/7 بیشتر می‌باشد، پایایی تحقیق مناسب ارزیابی می‌شود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است.

جدول 1- حجم نمونه به‌دست‌آمده در هر محله با توجه به نسبت جمعیتی محله

تختی	بهارستان	بازار	ایران	امامزاده یحیی	پامنار	آبشار	محله
35	26	10	35	22	5	36	تعداد نمونه
کوثر	قیام	فردوسی	شهید هرندی	سنگلج	دروازه شمیران		محله
39	29	14	36	43	53		تعداد نمونه

جدول 2- گویه‌های استفاده شده در تحقیق

اعتماد	اعتماد به ادارات و سازمان‌های دولت، اعتماد به گروه‌ها و اصناف، اعتماد به همسایه‌ها و اقوام، اعتماد به اجتماعی مردم.
مشارکت	مشارکت در طرح‌های و برنامه‌های عمرانی، مشارکت در انجمن‌های محله‌ای و شهری، مشارکت در مراسم و جشن‌های محله، مشارکت در فعالیت‌های دوستانه و غیررسمی.
آگاهی	میزان مطالعه روزنامه و مجلات، مطالعه کتاب‌های غیردرسی، استفاده و رجوع به اینترنت و دسترسی به شبکه‌های اجتماعی مجاز، مکالمه با دوستان و آشنایان صرف تبادل اطلاعات و اخبار مختلف.
انسجام	احساس راحتی با دیگران در محله، احساس پذیرش از سوی دوستان و همسایگان، واگذاری بعضی از کارها به هم‌محله‌ای، درخواست کمک از هم‌محله‌ای در صورت لزوم.
روابط	رفت‌وآمد با همسایگان، برخورد دوستانه با دیگران در سطح شهر، ارتباط با گروه‌های و انجمن‌های محلی مثل مسجد و ...
احساس امنیت	مواجهه شده شدن با الفاظ نامناسب از طرف مراجعه‌کننده، مواجهه شدن با آزار کلامی آزاردهنده، مواجهه شدن با توهین و افترا، سلب آرامش با سروصدای زیاد، سد معبر توسط افراد در محله، مواجهه شدن با نگاه‌های نامناسب (باعث سلب آرامش)، ایجاد مزاحمت برای خانم‌ها، توزیع مواد مخدر در منطقه، تردد معتادین و اوپاش در محله.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

بررسی یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد که بیشترین گروه سنی شرکت‌کننده در پژوهش بین 18 تا 30 سال (با 31/5 درصد) سن داشته‌اند. همچنین نزدیک بیشتر شرکت‌کنندگان در پژوهش را مردان با نزدیک به 52 درصد تشکیل داده‌اند. بررسی وضعیت تأهل شرکت‌کنندگان نشان داده است که 44 درصد شرکت‌کنندگان مجرد بوده‌اند. بررسی وضعیت اقامت شرکت‌کنندگان در تحقیق نشان می‌دهد که بیشتر شرکت‌کنندگان بین 5 تا 10 سال در منطقه ساکن هستند.

جدول 3- اطلاعات توصیفی

مؤلفه توصیفی	گروه‌ها	درصد
سن	30-18	31/5
	45-31	28/4
	60-46	19/9
	61+	12/2
	بدون پاسخ	8/3
جنس	کل	321
	مرد	51/6
	زن	48/4
تحصیلات	متاهل	49/9
	مجرد	44/3
	بدون پاسخ	6/3
مدت اقامت	کمتر از یک سال	16/1
	1-4	23/2
	5-10	26/0
	بیش از 10 سال	21/4
	بدون پاسخ	13/3

جدول 4- نتیجه آزمون T-test جهت بررسی وضعیت شاخص‌های

شاخص‌ها	تعداد	میانگین	درجه آزادی	انحراف معیار	میانگین انحراف معیار	T	sig	میانگین تفاوت‌ها	سطح 95% اطمینان	تفاوت در سطح 95%
اعتماد	384	3/235	383	0/0409	0/0208	11/258	0/000	0/235	0/194	0/027
مشارکت	384	2/7832	383	0/0445	0/02272	-9/544	0/000	-0/2168	-0/261	0/17-
آگاهی	384	3/3757	383	0/0369	0/01887	19/906	0/000	0/3756	0/338	0/041
انسجام	384	2/987	383	0/0483	0/02466	-6/5558	0/008	-0/013	-0/061	0/03
روابط	384	2/4583	383	0/0493	0/02516	18/216	0/000	0/4583	0/408	0/05
احساس_امنیت	384	2/9876	383	0/0236	0/01207	-7/031	0/003	-0/0124	-0/036	0/001

جدول 5- نتیجه آزمون پیرسون جهت بررسی رابطه بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

اعتماد اجتماعی	مشارکت اجتماعی	آگاهی اجتماعی	انسجام اجتماعی	روابط اجتماعی	r
0/593	0/558	0/446	0/512	0/644	
0/000	0/000	0/000	0/000	0/000	Sig

جدول 6- نتیجه آزمون پیرسون جهت بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت

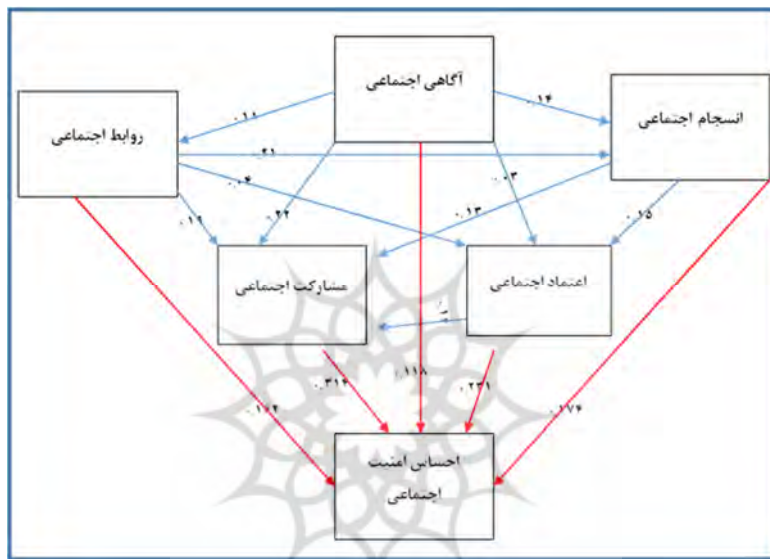
Sig	r
0/000	0/549

جدول 7- ضرایب تأثیر مدل رگرسیونی تبیین‌کننده احساس امنیت اجتماعی مرتبط با شاخص‌های سرمایه اجتماعی

متغیر	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد		T	سطح معنی‌داری
	B	خطای استاندارد	بتا	خطای استاندارد		
(Constant)	2/068	0/149			13/844	0/000
اعتماد	0/016	0/029	0/201	5/5529		0/000
مشارکت	0/034	0/027	0/314	1/263		0/000
آگاهی	0/216	0/034	0/118	6/411		0/000
انسجام	0/106	0/026	0/194	6/25-		0/000
روابط	0/119	0/025	0/172	7/759		0/000

جدول 8- ضرایب تأثیر کلی شاخص‌های سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی

نام متغیر مستقل	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل
اعتماد	0/214	0/0502	0/264
مشارکت	0/314	-	0/314
آگاهی	0/108	0/119	0/227
انسجام	0/174	0/075	0/249
روابط	0/162	0/0928	0/254

شکل 2- میزان اثرات مستقیم و غیرمستقیم شاخص‌های سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت¹

بحث و نتیجه گیری

نتایج به دست آمده نشان دهنده وضعیت نامناسب شاخص مشارکت و انسجام اجتماعی و همچنین احساس امنیت اجتماعی در سطح منطقه 12 می باشد. ولی وضعیت شاخص‌های آگاهی اجتماعی، روابط اجتماعی و اعتماد اجتماعی در وضعیت مناسبی قرار دارند.

برای بررسی رابطه بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در سطح منطقه 12 از آزمون پیرسون استفاده است. نتایج آزمون نشان داده است که بین

1- تأثیرات مستقیم در شکل بارنگ قرمز و تأثیرات غیرمستقیم بارنگ آبی نشان داده شده‌اند.

شاخص‌های 5 گانه مورد استفاده در تحقیق برای بررسی سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد همچنین بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی نشان می‌دهد که رابطه بین دو متغیر معنادار بوده است. قابل ذکر است رابطه بین دو متغیر مذکور از نوع رابطه مستقیم ناقص می‌باشد؛ یعنی هم‌زمان با افزایش سرمایه اجتماعی در محدوده مورد مطالعه، احساس امنیت اجتماعی نیز افزایش خواهد یافت ولی میزان افزایش آن‌ها به یک اندازه نخواهد بود.

یکی از مهم‌ترین اهداف پژوهش حاضر همانا بررسی تأثیر شاخص‌های متغیر مستقل (سرمایه اجتماعی) بر احساس امنیت اجتماعی بوده است. برای این مهم از آزمون رگرسیون چند متغیره و نیز آزمون تحلیل مسیر در نرم‌افزار SPSS استفاده شده است.

در آزمون رگرسیون چندگانه مشخص گردیده است که بیشترین تأثیر بر متغیر وابسته را شاخص مشارکت اجتماعی با میزان بتای 0/314 به دست آورده است و کمترین میزان تأثیر را شاخص آگاهی اجتماعی با مقدار بتای 0/118 دارا می‌باشد.

یکی از مهم‌ترین ایرادات موجود در آزمون رگرسیون چندگانه این است که فقط ضریب تأثیر مستقیم متغیرهای مستقل بر وابسته را مورد سنجش قرار می‌دهد. برای رفع این ایراد یکی از مهم‌ترین راهکارها، آزمون تحلیل مسیر می‌باشد؛ زیرا در این آزمون هم میزان تأثیر مستقیم و هم تأثیر غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته سنجش می‌شود میزان تأثیر کلی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته مشخص می‌شود.

بررسی تأثیر کلی شاخص‌های سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد که به ترتیب شاخص‌های مشارکت اجتماعی (0/314)، اعتماد اجتماعی (0/264)، روابط اجتماعی (0/254)، انسجام اجتماعی (0/249) و در انتها نیز آگاهی اجتماعی با تأثیر کلی (0/227) بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان منطقه 12 تأثیرگذار هستند.

عوامل مختلفی بر کیفیت زندگی شهروندان تأثیرگذار می‌باشد. عامل امنیت و به دنبال آن احساس امنیت یکی از مهم‌ترین پارامترهایی می‌باشند که در صورت تهدید آن، تأثیر زیادی بر کاهش کیفیت زندگی شهروندان خواهد داشت (و برعکس) حتی در صورتی که سایر پارامترهای کیفیت زندگی در یک محدوده در وضعیت مناسب باشد ولی امنیت و احساس امنیت در آن مناسب نباشد، نمی‌تواند آن محدوده را خوشایند برای

شهروندان ارزیابی کرد. در میان مقوله مهم احساس امنیت اجتماعی می‌باشد که گاهاً از خود امنیت مهم‌تر است چون در بعضی موارد امنیت در یک محدوده وجود دارد یا موارد ناامنی بسیار محدود می‌باشد ولی شهروندان در آن محدوده احساس امنیت نمی‌کنند. این مهم در محدوده‌های حاشیه شهرها و به خصوص محدوده‌های بافت‌های قدیمی و فرسوده شهرهای بزرگ به دلیل مسائل اجتماعی، کالبدی و ... بیشتر نمود دارد. بررسی‌های تحقیق در بخش بررسی احساس امنیت نشان داده است که احساس امنیت در منطقه 12 وضعیت چندان مناسبی ندارد. از مهم‌ترین دلایل این امر می‌توان به بافت قدیمی و نامنظم منطقه، تراکم حداکثری در منطقه 12 در طول روز و خلوتی این منطقه در شب به دلیل موقعیت تجاری و اداری این منطقه، تردد و تجمع اوباش و معتادین در طول شبانه‌روز در محدوده محلات هرنندی و اطراف آن و در طول شب در اکثر منطقه، سکونت افراد مهاجر و گاهاً نابهنجار به دلیل ارزان‌تر بودن مسکن این منطقه نسبت به اغلب نقاط شهر، وجود فضاهای بی‌دفاع فراوان در سطح منطقه و ... می‌توانند از مهم‌ترین عوامل کاهش احساس امنیت شهروندان باشد. در این میان، طی سالیان اخیر یکی از موضوعاتی که به عنوان یک عامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان مورد بررسی قرار گرفته است، سرمایه اجتماعی می‌باشد؛ بنابراین این پژوهش در راستای بررسی این مهم بوده است که آیا سرمایه اجتماعی با احساس امنیت شهروندان در بافت فرسوده (منطقه 12 تهران) رابطه دارد و در افزایش آن می‌تواند مؤثر واقع شود یا خیر؟ نتایج تحقیق نشان‌دهنده وجود رابطه بین این دو بوده است و نشان داده است که در صورت افزایش سرمایه اجتماعی در محدوده میزان احساس امنیت نیز افزایش خواهد یافت و برعکس با کاهش سرمایه اجتماعی در یک محدوده احساس امنیت نیز کاهش می‌یابد. از دیگر نتایج تحقیق حاضر می‌توان به میزان تأثیر هرکدام از شاخص‌های سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی اشاره کرد که شاخص‌های مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، روابط اجتماعی، انسجام اجتماعی و آگاهی اجتماعی به ترتیب بیشترین تا کمترین تأثیر را بر احساس امنیت اجتماعی شهروندان منطقه 12 تأثیرگذار هستند.

در این پژوهش مشارکت اجتماعی به عنوان یکی از عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان، به‌دست آمده است، بنابراین پژوهش حاضر با نتایج تحقیق مرادی (1396) با

عنوان مطالعه بررسی نقش مشارکت شهروندان در تأمین احساس امنیت اجتماعی، تحقیق نیازی و بحری پور (1393) با عنوان بررسی رابطه بین شبکه مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی شهرستان کاشان) که در آن‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که بین مشارکت اجتماعی و احساس امنیت رابطه معنی‌دار وجود دارد و افزایش مشارکت باعث افزایش احساس امنیت می‌شود، همسو می‌باشد.

دیگر عاملی که تأثیر زیادی در این تحقیق بر احساس امنیت شهروندان داشته است، اعتماد اجتماعی بوده است. از این لحاظ تحقیق حاضر با نتایج تحقیق بیدل (1395) با عنوان رابطه اعتماد اجتماعی با احساس امنیت و امنیت اجتماعی؛ بحری پور و رستگار خالق (1392) با عنوان بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهرستان کاشان)؛ عنایت و همکاران (1391) با عنوان مطالعه رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در میان جوانان 15-29 سال ساکن شهرهای شیراز و یاسوج که در آن‌ها عنوان شده است بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد و افزایش اعتماد اجتماعی باعث تقویت احساس امنیت خواهد شد، همسو می‌باشد.

همچنین نتایج تحقیق با نتیجه تحقیق، رضایی و همکاران (1396) با عنوان بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی زنان؛ نیازی و همکاران (1395) با عنوان فرا تحلیل مطالعات و تحقیقات سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی؛ رجایی و همکاران (1395) با عنوان بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی مطالعه موردی: شهر ورامین؛ میر و همکاران (1394) با عنوان سرمایه اجتماعی و نقش آن در احساس امنیت (مورد مطالعه: استان لرستان)؛ سیف‌الدینی و همکاران (1392) با عنوان سرمایه اجتماعی و تأثیر آن بر احساس امنیت (مطالعه موردی: شهرستان کوهدشت)، ذاکری همامانه و همکاران (1391) با عنوان بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد؛ احمدی و همکاران (1393) با عنوان تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در نواحی روستایی، با تأکید بر سرمایه اجتماعی که همگی بر تأثیر و رابطه معنادار سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی تأکید داشته‌اند، همسو می‌باشد.

پیشنهادها

- تلاش برای ارتقاء احساس امنیت محدوده بافت‌های فرسوده با استفاده از مشارکت خود شهروندان از قبیل برگزار رویدادها و یا تغییر زمان فعالیت در محدوده مورد مطالعه، جهت زنده بودن منطقه در شب می‌تواند مؤثر باشد؛
- برنامه‌ریزی در جهت تأمین امنیت و به دنبال آن احساس امنیت در منطقه با استفاده از پتانسیل نیروی انتظامی لازم می‌باشد؛
- تقویت اعتماد بین مردم و نیروی انتظامی از قبیل برگزاری دوره‌های آموزشی یا تقویت برخورد مناسب پلیس با مردم لازم است؛
- آگاه‌سازی مردم از اقدامات نیروی انتظامی در زمینه افزایش امنیت در سطح منطقه نیز می‌تواند باعث افزایش احساس امنیت در سطح منطقه شود.
- با توجه به نقش روابط اجتماعی در افزایش احساس امنیت در سطح منطقه لازم است تا برنامه‌هایی به خصوص در سطح منطقه و رسانه‌ها به این موضوع بپردازند و افزایش ارتباطات اجتماعی (با تأکید بر مزایای آن) را تشویق کنند.

تقدیر و تشکر

در پایان لازم می‌دانیم از شهروندان محترم منطقه 12 که در تکمیل پرسشنامه‌های تحقیق، پژوهشگران را یاری رسانده‌اند، کمال تشکر را داشته باشیم.

- احمدی، منیژه؛ چراغی، مهدی و ولایی، محمد (1393). تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در نواحی روستایی، با تأکید بر سرمایه اجتماعی، مطالعه موردی: دهستان مرحمت‌آباد میانی، شهرستان میان‌دوآب. مسکن و محیط روستا، شماره 147، صص 109-120.
http://jhre.ir/browse.php?a_code=A-10-144-3&slc_lang=fa&sid=1
- امین بیدختی، علی‌اکبر و شریفی، نوید (1391). بررسی نقش مداخله‌گرایانه سازه سرمایه اجتماعی در رابطه بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال اول، شماره 3، صص 13-38.
http://ssoss.ui.ac.ir/article_17070.html
- باپیری، امیدعلی؛ کمربیگی، خلیل و درویشی، فرزاد (1394). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و برخی عوامل مرتبط با آن مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی استان ایلام). فرهنگ ایلام، دوره 16، شماره 46، صص 75-90.
http://www.farhangeilam.ir/article_11651.html
- بحری پور، عباس و رستگار خالد، امیر (1392). بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهرستان کاشان). جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، دوره 4، شماره 10، صص 9-26.
http://ssoss.ui.ac.ir/article_17080.html
- بیات، بهرام (1388). بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی با تأکید بر رسانه‌های جمعی، عملکرد پلیس و بروز جرائم، فصلنامه انتظام اجتماعی، سال اول، شماره 1، صص 31-56.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=144032>
- بیدل، پریناز (1395). رابطه اعتماد اجتماعی با احساس امنیت و امنیت اجتماعی. فصلنامه انتظام اجتماعی، سال هشتم، شماره 1، صص 59-88.
http://sopra.jrl.police.ir/article_16002.html
- بی‌زبان، علیرضا؛ تاج‌بخش، غلامرضا و مرادی نژاد، زینب (1391). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی خانواده، مطالعه موردی: شهرستان خرم‌آباد. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، سال چهارم، شماره 30، صص 53-78.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=301893>
- تقی‌لو، فرامرز (1385). رابطه بین سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی. فصلنامه راهبردی، شماره 32، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- حیدری ساربان، وکیل (1393). اثرات سرمایه اجتماعی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: مشکین‌شهر). فصلنامه توسعه اجتماعی. دوره هشتم، شماره 4، صص 7-28.
http://qjss.scu.ac.ir/article_11420.html
- حیدری ساربان، وکیل (1396). تبیین رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی ساکنان مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ششم،

پیاپی 17، شماره 2، صص 45-62.

http://ssoss.ui.ac.ir/article_22144.html

- خادمی، زهرا؛ صفایی، صفی اله و مرادی، نسرين (1397). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی (مورد مطالعه: زنان 25 تا 65 ساله شهر تهران). جامعه‌شناسی کاربردی، سال 29، شماره 70، صص 147-168.

http://jas.ui.ac.ir/article_22735.html

- ذاکری هامانه، راضیه؛ افشانی، سید علیرضا و عسکری ندوشن، عباس (1391). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد. جامعه‌شناسی ایران، دوره سیزدهم، شماره 3، صص 83-111.

http://www.jsi-isa.ir/article_21047.html

- رجایی، سید عباس؛ پوراحمد، احمد و عباسی فلاح، وحید (1395). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی مطالعه موردی: شهر ورامین. فصلنامه علمی - پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران، دوره جدید، سال چهاردهم، شماره 48، صص 31-50.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=269344>

- رخشانی نسب، حمیدرضا و اسفندیاری مهنی، حمیده (1393). تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت در بین شهروندان شهر زاهدان با تأکید بر سرمایه اجتماعی. فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی، سال چهاردهم، شماره 55، صص 109-134.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=255209>

- رستگار خالد، امیر؛ سلمانی بیدگلی، مسعود و آران دشتی، سمیه (1393). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی همسایگی با احساس امنیت محله‌ای (مورد مطالعه: شهر آران و بیدگل). مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال چهارم، شماره 11، صص 91-126.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=236400>

- رضایی، مریم؛ میرساردو، طاهره و رضایی، زهرا (1396). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی زنان. فصلنامه انتظام اجتماعی، سال نهم، شماره 2، صص 49-74.

http://sopra.jrl.police.ir/article_72224.html

- رضوان، علی و فتحی، منصور (1391). بررسی عوامل مرتبط با احساس ناامنی در محلات شهری؛ ناحیه 3 منطقه 17 شهرداری تهران، فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی، سال دوازدهم، شماره 45، صص 387-410.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=207425>

- رنجبر، مریم؛ سلیمانی، علی‌اکبر؛ صلح صدقیپور، بهرام؛ محمدی، فرحناز؛ پیتون، داگلاس و نوروزی، مهدی (1397). رابطه اعتماد اجتماعی با قصد و رفتار آمادگی شهروندان تهرانی در برابر زلزله. فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال هجدهم، شماره 69، صص 249-279.

http://refahj.uswr.ac.ir/browse.php?a_id=3237&sid=1&slc_lang=fa

- زیاری، کرامت اله؛ طاووسیان، علی؛ سلمان، محمدعلی و رضایی، حجت (1393). برآورد سطح‌بندی توسعه محلی با تأکید بر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی: محلات شهر

- برکوه). پژوهش‌های برنامه‌ریزی شهری، سال 5، شماره 18، صص 59-76.
http://journals.miau.ac.ir/article_540.html
- سپهوند، رضا و جعفری، سلیمانی (1395). تأثیر احساس امنیت اجتماعی بر سرمایه و نشاط اجتماعی. مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره 3، شماره 4، صص 521-541.
https://jscm.ut.ac.ir/article_62096.html
- سیف‌الدینی، فرانک؛ عیوض لو، داود؛ عیوض لو، محمود و جهانبخش، ریکا (1392). سرمایه اجتماعی و تأثیر آن بر احساس امنیت (مطالعه موردی: شهرستان کوهدشت). فصلنامه مطالعات ساختار و کارکرد شهری، دوره 1، شماره 1، صص 89-112.
http://shahr.journals.umz.ac.ir/article_690.html
- شایگان، فریبا؛ امین صارمی، نودر و عباسی، زینب (1394). سرمایه اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی: دانش آموزان دبیرستانی منطقه 4 تهران). فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره 6، شماره 23، صص 91-122.
http://qjstd.atu.ac.ir/article_1747.html
- شیخی، محمدتقی؛ کمالی، افسانه و جهان آرای، ثریا (1390). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی در میان مادران کودکان کم‌توان ذهنی. فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، شماره 8، صص 66-37.
http://qjstd.atu.ac.ir/article_3556.html
- عنایت، حلمیه؛ موحد، مجید و حیدری، اله رحم (1391). مطالعه رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در میان جوانان 15-29 سال ساکن شهرهای شیراز و یاسوج. جامعه‌شناسی کاربردی، دوره 23، شماره 1، صص 81-104.
http://jas.ui.ac.ir/article_18253_ac08cd67553d842dae39129bcb408af0.pdf
- فرهادی خواه، حسین؛ زیاری، کرامت اله و کلانتری، محسن (1397). ارزیابی فضاهای بی‌دفاع شهری با استفاده از مدل Safety audit (مطالعه موردی: محله هرندی تهران). فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره 13، شماره 1، صص 19-36.
http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_540502.html
- فرهادی خواه، حسین و علیپور، خلیل (1396). بررسی تأثیر ساختار کالبدی پارک هرندی بر احساس امنیت اجتماعی، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی، شماره 49، صص 93-113.
http://sss.jrl.police.ir/article_12022.html
- گیدنز، آنتونی (1390). پیامدهای مدنیت. ترجمه محسن ثلاثی، چاپ ششم، تهران: نشر مرکز.
- محمدی آوندی، بابک؛ رجبی، آریتا و اقبالی، ناصر (1396). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار محلات شهر اهواز مطالعه موردی: محلات کیان پارس و لشکرآباد. جغرافیا (فصلنامه علمی - پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران) دوره جدید، سال پانزدهم، شماره 55، صص 147-161.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=316314>

- مرادی، علی (1396). مطالعه بررسی نقش مشارکت شهروندان در تأمین احساس امنیت اجتماعی. فصلنامه انتظام اجتماعی، دوره 9، شماره 4، صص 139-166.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=316666>
- میر، علی؛ میر، سعید و خلیل زاده، معصومه (1394). سرمایه اجتماعی و نقش آن در احساس امنیت (مورد مطالعه: استان لرستان). مدیریت سرمایه اجتماعی، دوره 2، شماره 4، صص 585-603.
https://jscm.ut.ac.ir/article_56753.html
- نیازی، محسن و بحری پور، عباس (1393). بررسی رابطه بین شبکه مشارکت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی شهرستان کاشان). علوم اجتماعی شوشتر سال هشتم، شماره 1، صص 29-58.
http://jss.iau-shoushtar.ac.ir/article_529697.html
- نیازی، محسن؛ حسینی زاده، سعید؛ سخایی، ایوب و امام علیزاده، حسین (1395). فراتحلیل مطالعات و تحقیقات سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی. فصلنامه انتظام اجتماعی، سال هشتم، شماره 1، صص 1-34.
http://sopra.jrl.police.ir/article_15995_0.html
- نیازی، محسن؛ شفایی مقدم، الهام و شادفر، یاسمن (1390). بررسی رابطه بین میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال (1 و 2) و جنوب شهر (19 و 20) تهران. فصلنامه جامعه شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره 3، صص 131-160.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=160432>
- نیک پور، عامر؛ رمضان زاده، مهدی و واحدی، حیدر (1394). ارزیابی سرمایه اجتماعی و تأثیر آن در ارتقاء کیفیت محیط شهری (مطالعه موردی: شهر بابلسر). فصلنامه برنامه ریزی منطقه‌ای، سال پنجم، شماره 19، صص 115-126.
http://journals.miau.ac.ir/article_917.html
- هزار جریبی، جعفر؛ کشوری چرمی، مصطفی؛ فاروقی، الهام و متقدم، عقیل (1393). بررسی احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی شهر تهران). فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، شماره 20، صص 1-42.
http://journals.atu.ac.ir/article_714.html
- یغفوری، حسین؛ آقایی، واحد؛ مؤذنی، مهدی و بدلی، احدی (1396). نقش شاخص‌های مدیریتی و سرمایه اجتماعی در ارتقای میزان مشارکت شهروندان در امور شهری (مطالعه موردی: شهر پارساباد مغان). فصلنامه برنامه ریزی منطقه‌ای، سال 7، شماره 27، صص 133-146.
http://jzpm.miau.ac.ir/article_2461.html
- Aldrich, D. P., (2012). Building resilience: Social capital in post-disaster recovery. Chicago IL: University of Chicago Press.
- Bourdieu, P., (1986). Forms of Social Capital. In J. Richardson (Ed.), Handbook of theory and research for the sociology of education (pp. 241–260). Westport CT: Greenwood Press

- Coleman, J. S., (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology* (Special Issue on Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure), S95-S120.
- Daryabari, Seyed jamaladin., (2015): Social Capital and Sustainable Urban Development, *Journal of Applied Enviromental and biological Sciences*, 5(5s)390-398
- Dzanja, J. Christie, M. Fazey, I. and H. Tony.,, (2015). The Role of Social Capital in Rural Household Food Security: The Case Study of Dowa and Lilongwe Districts in Central Malawi. *Journal of Agricultural Science*, Vol. 7, No. 12, pp: 165-176.
- Hawdon, J. and J. Ryan., (2009). Social Capital, Social Control, and Changes in Victimization Rates, Crime and Delinquency, Vol. 55, No. 4, pp: 526-549.
- Josefsson, K., Bomberg, M., & Krans, M., (2018). Creating a sense of security in palliative home care: Interviews with public health nurses. *Nursing and Palliative Care*, 3(1), 1-6.
- Lin, N., (2008). A Network Theory of Social Capital. In D. Castiglione, J. W. van Deth, & G. Wolleb (Eds.), *The handbook of social capital* (pp. 50-69). New York: Oxford University Press.
- Peltan, F. and M. Boromand., (2015). Investigating the role of social capital on social security of all women and men in the age group of 18-45 years old in Jahrom, *Social Development Studies of Iran*, Vol. 6, No. 2, pp: 119-129.
- Postelnicu, L., & Hermes, N., (2018). Microfinance performance and social capital: A cross-country analysis. *Journal of Business Ethics*, 153(2), 427-445.
- Putnam, R., (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern italy*. Princeton: Princeton University Press
- Salisu, I., Hashim, N., & Galadanchi, A., (2019). Social capital and entrepreneurial career resilience: The role of entrepreneurial career commitment. *Management Science Letters*, 9(1), 139-154.
- Sukidjo, F. Muhson, A. & Mostafa, S., (2014) "Strategy of Developing Social Capital for the Attainment of Food Security for Poor Households in the Province of the Yogyakarta Special Region", *Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, 3(2): 105- 117.
- Waver, O., (2009): Waltz's Theory of Theory, *International Relations*, Vol. 23, No. 2, pp: 201-222
- Werner-Bierwisch, T., Pinkert, C., Niessen, K., Metzging, S., & Hellmers, C., (2018). Mothers' and fathers' sense of security in the context of pregnancy, childbirth and the postnatal period: an integrative literature review. *BMC pregnancy and childbirth*, 18(1), 473.
- Ye, B., Lei, X., Yang, J., Byrne, P. J., Jiang, X., Liu, M., & Wang, X., (2019). Family cohesion and social adjustment of Chinese university students: the mediating effects of sense of security and personal relationships. *Current Psychology*, 1-12.